

UCHWAŁA SEJMU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

z dnia 11 lutego 1988 r.

w sprawie programu realizacyjnego drugiego etapu reformy gospodarczej oraz działalności samorządu załóg przedsiębiorstw państwowych.

I

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stwierdza, że system funkcjonowania gospodarki narodowej w końcowych latach pierwszego etapu reformy gospodarczej charakteryzował się wprowadzeniem wielu nowych rozwiązań, zgodnych z głównymi założeniami reformy. Były one realizowane w niezwykle trudnej sytuacji gospodarczej

oraz w warunkach stosowania restrykcji. Jednocześnie funkcjonowały nadal stare rozwiązania i przyzwyczajenia. Działalność gospodarcza odbywała się w warunkach równoległego występowania systemu poprzedniego i nowego. Wszystko to niekorzystnie oddziaływało na wyniki ekonomiczne, a w konsekwencji nie sprzyjało umocnieniu społecznego zaufania do skuteczności procesu reformowania.

X Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, opowiadając się za kontynuacją reform gospodarczych i społecznych, uznał za niezbędne i pilne przedsięwzięcie nowych rozwiązań prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych, które zapewniłyby zwiększenie tempa oraz konsekwencji w reformowaniu gospodarki i przyspieszeniu doprowadzania do trwałej równowagi gospodarczej.

Sejm stwierdza, iż przedłożony przez rząd projekt programu realizacyjnego drugiego etapu reformy gospodarczej wychodzi naprzeciw potrzebom uzdrawiania gospodarki, będącej materialną podstawą procesów socjalistycznej odnowy i rozwoju społecznego.

Sejm stwierdza, że program charakteryzuje się dążeniem do zasadniczej przebudowy systemu gospodarczego państwa. W szczególności dotyczy to tak ważnych spraw, jak zmiana struktury i funkcji centrum, zwiększenie zakresu wykorzystywania mechanizmów rynkowych oraz rozwijanie inicjatyw założycielskich i wzrost przedsiębiorczości. Widoczne są dążenia do różnorodności organizacji gospodarczych, do większej elastyczności przemieszczania czynników produkcji przez zwiększenie swobody dysponowania wygospodarowanymi nadwyżkami i większego otwarcia na kapitały zagraniczne. Projekt programu przejawia zamiar racjonalizacji parametrów ekonomicznych w celu stworzenia obiektywnych podstaw rachunku ekonomicznego i selekcji przedsięwzięć nieefektywnych. Przewiduje się postęp w funkcjonowaniu systemu bankowego i wyraźne wzmocnienie jego roli. Za właściwe należy uznać bardziej racjonalne wykorzystywanie oszczędności, tworzenie warunków do rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości oraz upowszechnianie zakupu obligacji i akcji przedsiębiorstw przez obywateli.

Za szczególnie istotne Sejm uważa, że w programie realizacyjnym drugiego etapu reformy gospodarczej przyjęto, iż równoważenie rynku powinno następować przede wszystkim przez przyspieszenie i wzrost konkurencyjnej ekonomicznie i technicznie podaży rynkowej, a nie tylko przez regulowanie popytu drogą podnoszenia cen.

Sejm wyraża pogląd, że ważnym czynnikiem równoważenia rynku jest działalność gospodarcza drobnej wytwórczości i rzemiosła, którym trzeba tworzyć dogodniejsze warunki do wzmocnienia produkcji i usług bytowych.

Sejm uważa, że dla osiągnięcia powyższych zamiarów konieczne jest spełnienie podstawowych warunków, uwzględniających analizę zarówno osiągnięć, jak i niepowodzeń pierwszego etapu reformy gospodarczej, a mianowicie:

- wypracowanie niezawodnych i przejrzystych rozwiązań prawno-ekonomicznych oraz racjonalnych zasad zarządzania i kierowania państwem,
- stworzenie kompleksowego programu racjonalizacji i unowocześnienia struktury gospodarki,
- podjęcie działań zwiększających zaangażowanie społeczeństwa w realizację reformy, zwłaszcza przez zwiększanie jego aktywności i efektywności w pracy zawodowej.

Spełnienie tych warunków powinno doprowadzić do osiągnięcia równowagi gospodarczej i ustabilizowania mechanizmów ekonomicznych. W efekcie może być osiągnięty stan gospodarki, pozwalający na trwały wzrost stopy życiowej ludności oraz tworzący realne podstawy spłat zobowiązań zagranicznych.

II

Za główne czynniki pobudzania wzrostu podaży Sejm uznaje tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i innowacji we wszystkich sektorach gospodarki przez wzrost samodzielności przedsiębiorstw, właściwe regulacje prawno-ekonomiczne, ograniczenie zakresu obowiązków i uprawnień organów założycielskich oraz przez ułatwienia w powoływaniu nowych jednostek gospodarczych. Sejm stwierdza, że szczególnym obowiązkiem organów państwowych jest stworzenie warunków zasadniczej poprawy efektywności gospodarowania przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej, których wyniki mają największe znaczenie dla sytuacji kraju i warunków życiowych społeczeństwa. Istotnym hamulcem rozwoju przedsiębiorczości oraz inicjatyw załóg pracowniczych i podmiotów gospodarczych jest:

- brak jasnych, związanych z efektami produkcji, zasad tworzenia funduszu wynagrodzeń,
- brak dostatecznych podstaw do tworzenia zakładowych systemów płac, ściśle wiążących poziom zarobków z wartością i efektami pracy.

Sejm zaleca rządowi zintensyfikowanie prac zmierzających do szybkiego opracowania racjonalnych rozwiązań w tym zakresie, a zwłaszcza zwiększenia motywacji do wydajniejszej pracy.

Sejm uważa, że należy przyspieszyć prace nad projektem ustawy wprowadzającej daleko idące ułatwienia w podejmowaniu działalności gospodarczej oraz nad projektem ustawy — Prawo o spółkach.

Realizacja zadań w dziedzinie postępu technicznego i organizacyjnego, usprawniania procesów inwestycyjnych i gospodarki majątkiem trwałym powinna zapewnić zwiększenie produkcji nowoczesnych wyrobów o odpowiednim poziomie jakości i niezawodności, spełniających wymagania efektywności ekonomicznej. Słuszne jest dążenie do uzupełnienia zestawu instrumentów, sprzyjających oddolnemu zainteresowaniu przedsiębiorstw wdrażaniem postępu naukowo-technicznego i organizacyjnego. Dlatego Sejm uznaje za konieczne stworzenie kompleksowego systemu działań na rzecz zwiększenia opłacalności postępu naukowo-technicznego. Sejm uważa, że ściślejsze zespolenie nauki i techniki z produkcją wymaga spójnego połączenia jej rozwoju z programem unowocześniania i zmian struktury gospodarki narodowej, a szczególnie z rozwojem przemysłu i rolnictwa oraz programem inwestycyjnym w tych dziedzinach.

Sejm wyraża pogląd, że osiągnięte w ostatnich latach wyniki w zakresie jakości produkcji i usług są wysoce niezadowolające. W konsekwencji gospodarka narodowa ponosi wielomiliardowe straty spowodowane marnotrawstwem materiałów, energii i pracy ludzkiej. Dlatego bardzo ważne jest wdrażanie przedsięwzięć zmierzających do istotnej poprawy w tym zakresie. Tematyka objęta zadaniem przewidującym opracowanie założeń organizacyjnych państwowego systemu bieżącej kontroli jakości nie wyczerpuje zagadnienia.

Sejm podziela pogląd dotyczący potrzeby weryfikacji programu inwestycyjnego, zawartego w narodowym planie społeczno-gospodarczym. Weryfikacja ta powinna służyć przede wszystkim:

- przyspieszeniu realizacji zmian strukturalnych w gospodarce w kierunku zwiększenia udziału przemysłów wysokiego przetwarzania,

— ukierunkowaniu nowych przedsięwzięć inwestycyjnych na poprawę zabezpieczenia kooperacyjnego produkcji wyrobów finalnych.

Powinno to łączyć się z jednoczesnym regulowaniem finansowego popytu inwestycyjnego w sposób zapobiegający inflacyjnemu nadmiarowi środków finansowych, jakie są kierowane na ten cel.

Nieodzowne są radykalne i kompleksowe przeobrażenia całego budownictwa. Jego dotychczasowe wyniki, zwłaszcza w budownictwie mieszkaniowym, i zaniedbania w zakresie remontów mieszkań spotykają się z uzasadnioną surową oceną społeczną.

Sejm uważa za nieodzowne wprowadzenie racjonalnego systemu w zakresie gospodarczego korzystania ze środowiska naturalnego. Minister Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych powinien w większym stopniu wpływać na działalność inwestycyjną, a w szczególności na przebieg realizacji ważniejszych obiektów służących ochronie środowiska.

Sejm uznaje za słuszne zamierzenia dotyczące postępu w rolnictwie i gospodarce żywnościowej oraz przedsięwzięcia i zamierzające do trwałej opłacalności produkcji rolnej i przetwórstwa rolniczego, uporządkowania rynku mięsnego i zniesienia reglamentacji mięsa, jak również znoszenia monopoli w skupie i obrocie artykułami rolnospożywczymi.

Handel zagraniczny należy do dziedzin, które reforma gospodarcza wyposażyła w bogate rozwiązania ekonomiczno-finansowe i organizacyjne. Realizacja tych rozwiązań stworzy korzystniejsze warunki rozwoju eksportu oraz rozszerzenia współpracy w ramach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej.

Sejm pozytywnie ocenia zamierzone działania dotyczące tworzenia warunków systemowych do rozwoju usług społecznych, zwłaszcza w dziedzinie ochrony zdrowia.

III

Sejm akceptuje i podkreśla ważność generalnych kierunków reformy ujętych w postulatach umocnienia i wymienialności pieniądza, urealniania parametrów ekonomicznych, cen, kursów i stopy procentowej, finansowego równoważenia — wewnętrznego i zewnętrznego gospodarki.

Sejm stwierdza, że przewidziane w programie zadania zamierzające do likwidacji luki inflacyjnej nie wyczerpują wszystkich możliwości.

Sejm uważa, że jedną z najpilniejszych spraw jest opracowanie metod opanowania ruchu cen i płac, aby uniknąć niebezpieczeństw nie kontrolowanej inflacji, jaka może nastąpić po dokonanych regulacjach cenowych. Zwiększenie udziału cen umownych musi iść w parze z zaostrzeniem ekonomicznych reguł polityki pieniężnej i bankowej, która powinna zabezpieczyć przed inflacyjnymi zmianami cen i płac.

Należy odejść od zastępowania budżetu przez bank w funkcjach podtrzymywania dziedzin nierentownych. W związku z tym na poparcie zasługuje zadanie przewidujące weryfikację zasad realizacji inwestycji finansowanych z udziałem środków budżetowych, jak również zadanie zamierzające do uporządkowania relacji między budżetem a planem kredytowym, w tym zasad spłaty zadłużenia budżetu państwa w Narodowym Banku Polskim. Niezwykle ważne jest umacnianie roli Narodowego Banku Polskiego.

W programie nie powiązано tworzenia i działania banków komercyjnych z nową polityką stopy procentowej, równoważącej skutki inflacji, co jest elementarnym warunkiem komercyjności. Podniesienie stopy oprocentowania kredytu miałyby duże znaczenie dla naturalnej selekcji inwestycji, a zwiększenie stopy oprocentowania oszczędności byłoby istotnym czynnikiem dla ekonomicznego wykorzystywania nadwyżek pieniężnych ludności.

Ważnym zadaniem jest wewnętrzna wymienialność złotego na dewizy. Zewnętrzna wymienialność wymaga nie tylko zbliżenia cen do relacji światowych, lecz także uzyskania rezerw dewizowych w wyniku wieloletniej nadwyżki w bilansie płatniczym. W związku z tym na poparcie zasługują zadania przewidujące odpowiednie regulowanie kursu walutowego oraz opracowanie założeń polityki kursowej zmierzającej do wymienialności złotego.

Konieczne jest zdecydowane działanie dla rozszerzenia możliwości dostępu do racjonalnego importu wolnodewizowego. Właściwie realizowany import może uruchomić korzystne efekty. Wymaga to większego zakresu swobodnego obrotu dewizowego i ograniczenia centralnego rozdzielnictwa dewiz.

Sejm opowiada się za zasadniczymi zmianami w polityce podatkowej, zmierzającymi do rozwoju przedsiębiorczości oraz stymulowania aktywności i efektywności pracy zawodowej. Przechodzenie do opodatkowania łącznych dochodów ludności wymaga uwzględnienia czynników motywacyjnych i zniesienia wszelkich limitów pracy i płacy.

IV

Sejm uważa, że proces reformowania aparatu państwowego nie może być ograniczony do organów centralnych. W jego zasięgu powinny się znaleźć również organy administracji terenowej.

W programie realizacyjnym słusznie przewiduje się przyznanie jednostkom terytorialnym osobowości prawnej oraz w przyszłości wprowadzenie własności komunalnej.

Niezwłocznego uporządkowania wymagają zagadnienia nadzoru centralnego nad terenowymi organami administracji państwowej. Nadzór ten powinien skupiać się na sprawach o zasięgu ogólnokrajowym.

W wyzwalaniu ludzkiej inicjatywy, rozwoju jednostkowej i grupowej przedsiębiorczości, należałoby uwzględnić pełniej rozwój różnych form ruchu spółdzielczego. Niezbędne jest ścisłe współdziałanie rad narodowych oraz organów samorządu spółdzielczego i pracowniczego w podejmowaniu terenowych przedsięwzięć społeczno-gospodarczych.

Sejm podkreśla doniosłość konsekwentnego dążenia do utrwalania roli samorządu pracowniczego oraz zwiększenia efektywności jego działania w sferze produkcji.

Aktywne rady pracownicze wykorzystywały swoje uprawnienia w takim zakresie, na jaki pozwalał realny stopień samodzielności i samofinansowania przedsiębiorstw. Pomimo ugruntowania się pozytywnych zjawisk występowały w przedsiębiorstwach wypadki działań zmierzających do ograniczania roli i uprawnień organów samorządu oraz możliwości wypełniania przez nie funkcji ustawowych.

Sejm stwierdza, że niezbędne jest skonkretyzowanie przedsięwzięć zmierzających do umocnienia samorządności, powołanie samorządu wszędzie tam, gdzie mimo

możliwości ustawowych dotychczas on nie działa, oraz wprowadzenie samorządu — w drodze nowelizacji obowiązujących ustaw — do tych przedsiębiorstw i instytucji, w których może on skutecznie wpływać na jakość i tempo realizowanych przez nie zadań.

W programie realizacyjnym słusznie zakłada się ograniczenie listy przedsiębiorstw o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których dyrektorów powołują organy założycielskie. Zwiększy to odpowiednio zasięg uprawnień rad pracowniczych.

Sejm uznaje, że niezwykle ważnym warunkiem pomyslnego wdrażania reformy gospodarczej i skutecznego działania jej mechanizmów jest zwiększanie zakresu angażowania samorządu w sprawy gospodarcze przedsiębiorstw. Przyspieszenie tempa rozwoju gospodarczego i wprowadzenie bardziej skutecznych mechanizmów ekonomicznych tworzy warunki, a zarazem zapotrzebowanie na intensyfikowanie samorządowej aktywności załóg. Dlatego też obowiązkiem organów państwowych jest tworzenie warunków rozwoju, a równocześnie pełnego wykorzystania uprawnień organów samorządu załóg.

Sejm przyjmuje i aprobuje sprawozdanie Komisji Spraw Samorządowych, podziela zawarte w nim opinie i stanowisko w węzłowych kwestiach rozwoju samorządności i akceptuje zawarte w nim wnioski. Równocześnie Sejm potwierdza pełną aktualność wniosków zawartych w swojej uchwale z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie działalności samorządu załóg przedsiębiorstw państwowych oraz zawartych w niej zaleceń.

Wysokiej pozycji samorządu załóg musi towarzyszyć wysoka odpowiedzialność organów samorządu za stan gospodarki przedsiębiorstw.

W obecnej sytuacji gospodarczej oraz w warunkach konieczności intensyfikowania działalności wszystkich sił społecznych na rzecz przyspieszenia tempa rozwoju społeczno-gospodarczego i działalności samorządowej Sejm uznaje za niezbędne:

- skupienie uwagi samorządu na najważniejszych problemach przedsiębiorstw, przede wszystkim na wzroście produkcji i podnoszeniu jej jakości, przeciwdziałaniu marnotrawstwu, na oszczędzaniu materiałów oraz intensyfikowaniu produkcji eksportowej; organy samorządu powinny szeroko korzystać z uprawnień do występowania z inicjatywami i przedsięwzięciami kontrolnymi,
- rozwijanie różnych inicjatyw organów samorządu na rzecz utrwalania poczucia współodpowiedzialności całych załóg za gospodarke przedsiębiorstw,
- zwiększenie wpływu rad pracowniczych na racjonalne wykorzystywanie kadr, politykę kadrową, kształtowanie systemu doboru i rozwoju kadr kierowniczych oraz tworzenie korzystnego klimatu dla ich funkcjonowania, a także konsekwentnego przestrzegania zasady konkursowego wyłaniania kandydatów na stanowiska kierownicze; ma to szczególne znaczenie wobec rozszerzenia uprawnień samorządu w sprawach kadrowych,
- wdrażanie systemu doskonalenia wiedzy działaczy samorządowych i edukacji ekonomicznej załóg; Sejm zwraca się do rządu o podjęcie tych spraw przez organy założycielskie przedsiębiorstw,
- skuteczne wspieranie upowszechniania zespołowych form pracy.

Kierując się potrzebą dalszego umacniania pieczy Sejmu nad samorządem, celowe jest upowszechnianie praktyki podejmowania spraw samorządowych przez wszystkie komisje sejmowe zajmujące się problematyką gospodarczą oraz rozszerzanie więzi postów i radnych z samorządem załóg przedsiębiorstw. Niezbędne jest podjęcie środków na rzecz skuteczniejszej realizacji ochrony prawnej członków samorządu, zwiększenia operatywności w rozstrzyganiu spraw spornych, a równocześnie dbałość o eliminowanie z praktyki przypadków wykorzystywania uprawnień samorządowych do działalności sprzeczej z rolą samorządu.

Program realizacyjny słusznie zakłada potrzebę tworzenia na szeroką skalę nowych podmiotów gospodarczych i różnicowania ich struktur organizacyjnych. Związki przedsiębiorstw powinny jednak powstawać w wyniku stwierdzenia ekonomicznej celowości oraz na zasadzie pełnej dobrowolności ze strony założycieli.

Sejm podkreśla doniosłość sprawnego opracowania niezbędnych ustaw wynikających z drugiego etapu reformy gospodarczej. Szczególnie pilne jest dokonanie przeglądu i uchylenie przepisów, które utrudniają funkcjonowanie reformy w przedsiębiorstwach i życiu gospodarczym kraju. Sejm zwraca się do rządu o stworzenie systemu badań efektywności prawa gospodarczego i w oparciu o ich wyniki doskonalenie jego przepisów.

V

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej akceptuje zmodyfikowany program realizacyjny drugiego etapu reformy gospodarczej i stwierdza, że program ten stwarza możliwość kompleksowego dostosowania regulacji prawno-ekonomicznych i organizacyjnych gospodarki do celów społeczno-gospodarczego rozwoju kraju.

Podstawowym warunkiem wykorzystania tych możliwości jest pełne zaangażowanie wszystkich pracujących. Szczególna rola w systemie funkcjonowania gospodarki narodowej, zwłaszcza w sferze produkcji, przypada kadry kierowniczej oraz technicznej i organizacyjnej. Od jej aktywności będzie w dużej mierze zależało tempo wykorzystywania w gospodarce intensywnych metod rozwoju. Niezbędne jest wdrożenie zobiektywizowanych metod oceny pracy kadry kierowniczej i związanego z tym systemu wynagradzania dyrektorów.

Sejm wyraża pogląd, iż drugi etap reformy gospodarczej powinien doprowadzić do znacznego udoskonalenia zasad i sposobów dobrego gospodarowania. Stwarza to możliwość powiększania efektów gospodarczych. Warunkiem ich zwiększania jest jednak przygotowanie programu racjonalizacji i unowocześnienia struktury gospodarki narodowej. Stanowi to pilne zadanie, które musi być wykonane równoległe z wprowadzaniem do praktyki rozwiązań drugiego etapu, reformy gospodarczej.

Trafność szczegółowych uregulowań prawno-ekonomicznych i organizacyjnych mieć będzie doniosłe znaczenie dla powodzenia drugiego etapu reformy gospodarczej. Konieczne jest podjęcie przez Sejm dodatkowych, nadzwyczajnych środków i metod w dziedzinie legislacji oraz analizy i kontroli realizacji programu reformy, aby zapewnić niezawodność i skuteczność uregulowań drugiego etapu reformowania gospodarki narodowej.

Marszałek Sejmu: R. Malinowski